

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**
ANNO 1919

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Inta Klāsone

E- Kulturoloģija

Starpkultūru attiecības mūsdienu sabiedrībā. Masu kultūra.

Materiāls izstrādāts

ESF Darbības programmas 2007. - 2013.gadam „Cilvēkresursi un nodarbinātība”
prioritātes 1.2. „Izglītība un prasmes”
pasākuma 1.2.1. „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”
aktivitātes 1.2.1.2. „Vispārējo zināšanu un prasmju uzlabošana”
apakšaktivitātes 1.2.1.1.2. „Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu
kompetences paaugstināšana”

Latvijas Universitātes realizētā projekta

**„Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārīzglītojošo mācību priekšmetu pedagogu
kompetences paaugstināšana”**

(Vienošanās Nr.2009/0274/1DP/1.2.1.1.2/09/IPIA/VIAA/003,
LU reģistrācijas Nr.ESS2009/88) īstenošanai.

Rīga, 2011

Tēma: Starpkultūru attiecības mūsdienu sabiedrībā. Masu kultūra.

Saturs:

1. Starpkultūru sabiedrības attiecību skaidrojošie aspekti.
2. Kultūru raksturojošās iezīmes mūsdienās.
3. Kultūras formu skaidrojums.
4. Masu kultūras ietekme starpkultūru sabiedrības attiecību veidošanā:
  - 4.1 Masu kultūras veidošanās vēsturiskās iezīmes;
  - 4.2 Kultūrizpratnes veidošana mūsdienu sabiedrībā.
  - 4.3 Individīda kā personības raksturojošās iezīmes mūsdienu sabiedrības attīstības kontekstā.
5. Kultūras attīstības tendenču raksturojums Starpkultūru sabiedrības attiecību kontekstā..

1. Starpkultūru attiecības skaidrojošie aspekti.

Starpkultūru attiecības mūsdienu sabiedrībā pamatojas uz daudzveidībām, atšķirībām un līdzīgo. Ikvienu indivīda dzīves pieredze, uzskati, vērtībuzpratne sakņojas kultūras dzīves pieredzē, kura pastāv starp kultūrām. Starpkultūru attiecību veidošanās procesā nozīmīgi ir mācīties izprast kultūras izpausmju daudzveidību, mācīties izprast savu vietu kultūras daudzveidībā, apmainīties viedokļiem un būt spriestspējīgiem par notiekošajiem procesiem. Starpkultūru attiecības aptver plašu problēmu risināšanas loku, gan kā izlīdzināt nesaskaņas un kompromisu, gan arī kā izlīguma panākšanu, tādējādi rodot arvien jaunus ceļus sadarbībai un dialoga veidošanai. Kultūras veidošanās procesā iekļaujas daudzveidīgi instrumenti un tie vienmēr atrodas pārveides procesā.

Starpkultūru attiecības izpaužas savstarpējā bagātināšanās procesā, apmainoties viedokļiem, respektējot kultūrvīdē radītās vērtības, prasmi tās kritiski izvērtēt, mācoties, tādējādi ļaujot dziļāk iepazīt ikvienam pašam sevi.

2. Kultūru raksturojošās iezīmes mūsdienās

Starpkultūru attiecības mūsdienās ietekmē globalizācijas process pasaulē, kuru raksturo :

- patērēšana kā kultūra;
- attālināšanās no etniskās kultūras;
- elastīga savstarpēja pielāgošanās;
- kultūra kā izklaide;
- izklaides preču ražošana, kas dzēš atšķirību starp masu un elitāro kultūru,
- informācijas daudzveidīgais klāsts masu komunikācijas līdzekļos;
- kultūras dzīves izpausmju savstarpēja apmaiņa un integrācija Latvijā un ārvalstīs;
- transnacionālisms, kā īpašas apziņas stāvoklis.

Izvērtējot mūsdienu attīstības tendences Dž. Rifkins prognozē nākotnes laikmetu, tādu, kurā par vissvarīgāko tiks uzskatīta **kultūra**,

par vērtīgāko īpašumu – **laiks un uzmanība, bet ikviena indivīda dzīve kļūs par tirgus neatņemamu sastāvdaļu.** (Rifkins, 2004.).

Norises kultūrvidē apliecina kultūras normas un vērtības – cilvēku darbību, uzvedību un saskarsmi. Ikvienā kultūrā pastāv daudzveidīgas kultūras normas, kas kļūst par pamatu attiecīgās attiecīgo kultūras normu sistēmai.

- ***Kā veidot indivīda vērtības sistēmu daudz kultūru sabiedrības attiecību vidē?***
- ***Kāda nozīme starpkultūru dialoga veidošanas procesā ir personības izpratnei par masu un elitārās kultūras raksturīgākām iezīmēm?***
- ***Kā indivīda ikdienas prakse un profesionālā karjera saistās ar masu un elitārās kultūrizpratnes jautājumiem un vai tas kaut kādā mērā ietekmē starpkultūru dialoga veidošanos?***

Aktualizētie jautājumi ir nozīmīgi ikvienas personības, indivīda dzīves kvalitātes pilnveidošanā mūsdienās un līdz ar to tie ir būtiski ikviena pedagoga profesionālajā praksē.

3. Kultūras formu skaidrojums.

Kultūras formas skaidrojums nereti tiek apzīmēts ar kultūras dialoga veidošanu. Kā norāda A. Priedītis, tad kultūras forma ir zināma skice, shēma jeb paraugmodelis, ar kura palīdzību var veidot daudzus kultūras objektus. Kā norāda autors, tad kultūras formas izpaužas:

- cilvēku darbības, uzvedības un saskarsmes garīgajā sfērā;
- idejās,
- koncepcijās,
- zināšanās,
- diskursos,
- rakstītajos tekstos,
- cilvēku savstarpējās attiecībās, sociālās organizācijas kārtībā,
- normās,

- komunikācijas līdzekļos un veidos,
- ražošanas tehnoloģijās,
- mākslinieciskajās metodēs.

Kā norāda A. Priedītis, tad kultūras formas likteni tradicionāli nosaka tās kvalitāte, tas ir, atbilstība sabiedrības vajadzībām un interesēm un tās atrodas mainībā atbilstoši sabiedrības sociālam pasūtījumam.

Ar kultūratniecību starpniecību ikviens pārdzīvo, izvērtē notiekošos procesus un veido savu dzīves modeli. Galvenie ietekmējošie elementi:

- priekšstati par cilvēka vietu un nozīmi pasaulē;
- sociālās attiecības;
- garīgās vērtības.

Atsevišķi autori norāda uz šādām kategorijām, kuras ietilpst cilvēka pamatstrukturā starpkultūru attiecību veidošanās procesā:

- laiks,
- telpa,
- kustība,
- kvalitāte,
- kvantitāte,
- saturs,
- forma,
- cēlonis,
- sekas;
- nepieciešamība,
- nejaušība,
- u.c.

Kā atsevišķa grupa tiek norādīta cilvēka uzvedību un saskarsmi veidojošie komponenti starpkultūru attiecību veidošanās procesā un tiek nosaukti:

- cilvēks,
- sabiedrība,

- apziņa,
- brīvība,
- taisnība,
- skaistums,
- godīgums,
- negodīgums,
- sirdsapziņa,
- pienākums,
- ticība,
- cerība,
- u.c.

Kopumā vēsturiskās attīstības gaitā mainās cilvēku darbības, saskarsmes izpausmes. Kulturoloģijā tiek uzskatīts, ka kultūras sistēma veidojas no diviem strukturāliem slāņiem:

- Kultūras statika:
- Kultūras dinamika.

Ar kultūras statiku saprotot:

- Visi tie elementi, kuri raksturīgi gandrīz visām kultūrām (folklorā, māksla, mitoloģija, reliģija, joki, u.c.);
- Elementi, kuri piemīt daudzām kultūrām, piemēram, materiālisms;
- Specifiski elementi, kuri izpaužas tikai kādā noteiktā kultūrā.

Var izdalīt šādas tipoloģiskās variācijas kultūrveidošanās procesā, pamatojoties uz A.

Priedīša izstrādātajiem aspektiem:

- Cilvēces vēsturē nepārtraukti sastopama jaunu kultūras elementu un sistēmu rašanās un to integrācija sociālajā praksē;
- Tradīciju mantošana - Kultūras pārnese no vienas paaudzes uz otru, ņemot vērā sabiedrības aktuālās prasības;
- Citas kultūras aizgūvumu un ieviešana jaunā vidē, kas vērojama kultūras sakaru rezultātā;
- Kultūras degradācija vai modernizācija, kultūras transformācija ar jaunu elementu rašanos un iepriekšējo elementu atmiršanu;

- Kultūras elementu jēgas un sakarību izmaiņas;
- Sabiedrības krasa pāreja no vienas kultūras sistēmas uz citu.

4. Masu kultūras ietekme starpkultūru attiecību veidošanā

Mācību stundas mērķis:

Sekmēt kultūrizglītotas personības veidošanos, apzinot masu kultūras, kā jaunas kultūras elementu integrāciju sociālā praksē, līdztekus, veidojot izpratni par kultūras pārneses iespējām no paaudzes paaudzē, kultūras aizguvumu ieviešanu jaunā vidē atbilstoši sabiedrības prasībām starpkultūru mijattiecībās, īstenojot profesionālajā vidējā izglītībā mācību priekšmeta „Kulturoloģija” paredzēto mācību saturu atbilstoši mācību priekšmeta standartam. (programmas sadaļa:4)

Uzdevumi:

1. Sekmēt profesionālās izglītības audzēkņu kultūrkompetences veidošanos par masu kultūras vēsturiskās attīstības tendencēm un to izpausmes formām un pazīmēm starpkultūru attiecību veidošanās kontekstā.
2. Attīstīt prasmi veidot savu individuālo viedokli, sistematizējot un atklājot cēloņsakarības masu kultūras mainībā un mijattiecībās.
3. Veidot audzēkņu izpratni par masu kultūras lomu starpkultūru attiecību veidošanās kontekstā.

Masu kultūra

Par vienu no masu kultūras veidošanās priekšnosacījumiem var uzskatīt visenāko kultūru, jo pēc būtības tā tika attiecināta uz visiem cilvēkiem un tos arī vienoja.

Kā masu kultūras piemērs nereti tiek minēta Senās Romas kultūra. Starp masu kultūras rašanās priekšnoteikumiem var atzīmēt profesionālās kultūras veidošanos pilsētās un tautiskās kultūras saglabāšanos ārpus pilsētām.

Tas sekmēja romantiski noskaņotos iestāties pret pilsētās radīto primitīvo racionālismu un apstākļiem.

Kā nozīmīgākais masu kultūras rašanās priekšnoteikums ir minams 19. gadsimts ar plašu mašīnu un mehānismu pielietošanu masveida ražošanas procesā, ar darba dalīšanu, kas būtībā pārvērtā cilvēku par tehniskā aprīkojuma – mašīnu piedevu.

Kopumā tas ievirzīja jaunā gultnē pasaules uzskata veidošanos, vērtībizpratni un vairāku valodu zināšanu nepieciešamību.

Var pievienoties autora V. Pivojeva (2009) minētajiem **galvenajiem masu kultūras rašanās priekšnoteikumiem** :

- *rūpniecības revolūcija;*
- *darba dalīšana un konveijera veida ražošana;*
- *urbanizācija;*
- *ražošanas atbilstība vidusmēra strādājošā izglītībai – „masu cilvēks”;*
- *strādājošā vēlēšanās izklaidēties pēc smagās darba ikdienas;*
- *cilvēka alkas pēc izjustiem pārdzīvojumiem;*
- *cilvēks kļūst par patērētāju un nav līdzradītājs, ko sekmēja masu informācijas līdzekļi: kino, skatu mākslas, kas veidoja primitīvu gaumi;*
sabiedrības tiekšanās pēc ilūziju piepildīšanos (Pivojevs, 2009., 426 lpp.)

Lielākajā daļā attīstīto valstu tika dibinātas tautas universitātes, radās izdevniecības un orientācija uz lētu izdevumu izdošanu. Līdz ar vispārējas izglītības likuma ieviešanu Anglijā (1871.g.) pieauga avīžu un žurnālu tiražēšana, līdz ar to veicinot tā saucamās bulvārpreses veidošanos, kas bija orientēta uz ne visai augstu lasītāju kultūras līmeni, lētu romānu rakstīšanu un lasīšanu.

Kinematogrāfs radās 1895. gadā un kļuva par pilnīgu sabiedrības izklaidētāju un nepiepildīto cerību- sapņu piepildījumu.

Iedzīvotāju straujais pieaugums pilsētās radīja lētu, standartdzīvokļu būvniecību un to iemītniekiem bija minimālas standartprasības kultūras jomā.

Masu mākslas galvenā virzība atklājās orientācijā uz vispār pieņemtajām standartvērtībām.

Kā īpašs piemērs masu kultūras veidošanās procesā tiek minētas ASV, jo tā bija valsts, kurā satikās daudzu tautu un kultūru pārstāvji. Tiek minēts, ka 1929. gadā ASV jau bija 377 debesskrāpji (Jermolajeva, 2002., 326 lpp.). Protams, katrā valstī ir savas masu kultūras veidošanās īpatnības.

Kā atzīmē kultūras pētnieki vislielākās pārmaiņas sadzīvē ienesa masu produkcijas ražošanas tehnoloģiju attīstība:

- elektriskās plītiņas,
- putekļu sūcēji,
- veļas mazgājamās mašīnas,
- ledusskapji,
- elektriskie gludekļi, u.c., kas būtiski ietekmēja cilvēka izskatu un modes tendences.

Līdz ar tehnoloģiju attīstību attīstījās masu komunikācija:

- telegrāfs,
- telefons,
- radio,
- televīzija,
- datori.
- tipiska kultūras kontekstā kļūst reklāma.

Ekonomiskie procesi integrējas sabiedriskās dzīves norisēs, un tirgus attiecības ietekmē morāli tikumiskās, juridiskās normas, diktē savus noteikumus mākslai un literatūrai, savām interesēm pakļauj izglītības sistēmu, iejaucas baznīcas dzīvē.

Viena no problēmām globālā kontekstā parādās garīgās kultūras komercializācija. Izvirzās jautājums par garīgās kultūras un tirgus ekonomikas mijattiecībām.

Kā atzīmē A. Priedītis, mūsdienās kā garīgās kultūras komercializācijas sekas strauji nostiprinās visaptveroša masu kultūras industrija, kas savu izpausmi gūst: „...*tiražējot un izplatot masu saziņas līmenim atbilstošu visdažādākā veida produkciju, imitējot, primitivizējot un falsificējot*” (Priedītis, 2006., 51.lpp.).

A. Priedītis vērs uzmanību, ka masu **komunikācijā** funkcionāla slodze ir:

- daudzveidīgiem propagandas un aģitācijas paņēmieniem,
- baumām,
- reklāmai,
- politisko vēlēšanu kampaņām, kad atsevišķi politiķi un valstu vadītāji kļūst par mediju varoņiem.

Savukārt, tēla veidošana veidojas kā komandas darbs. Masu komunikācijas līdzekļu izplatība sekmēja **masu kultūras veidošanos**. Tradicionāli masu kultūras rašanos skaidro ar:

- industrializāciju,
- urbanizāciju,
- izglītības līmeņa celšanos,
- nāciju attīstību,
- informācijas un komunikāciju tehnoloģiju attīstību.

Tanī pat laikā jāatzīmē kultūras mantojuma nozīmības mazināšanās minētais atklājas tabulā nr. 1

Tautas un masu kultūras salīdzinājums (Pivojevs, 2009.,360.lpp.)

Tab. nr.1

Tautas kultūra	Masu kultūra
Daiļrade	Izklaide un patērēšana
Dziļums	Virspusējība
Lokāls, etnoreģionāls raksturs	Plaša izplatība, starptautisks raksturs
Kolektīva daiļrade	Apzināts autora individuāls darinājums
Tradīciju saglabāšana	Pakļaujas modes tendencēm
Rodas ārpuspilsētas teritorijā	Rodas pilsētā

Jēdzienu "**masu kultūra**" kulturoloģijā lieto kopš 20. gadsimta 30. gadiem (aizsākumi 19. gadsimta otrajā pusē, kad radās, piemēram, radio ziepju operas). Masu kultūra pēc savas nozīmes kalpo nevis radošajam, bet rotaļīgajam cilvēkam. Tā labi pilda:

- *psihoterapeitiskās un sociālās funkcijas,*
- *saista ar elementāro vienkāršību,*
- *naivo reālismu,*
- *optimismu,*
- *kā arī ietver suģestijas un atrakcijas mehānismu.*

<http://visc.gov.lv/saturs/vispizgl/metmat/kulturologija.pdf>

Divdesmitajā gadsimtā notiekošos procesus iespējams aplūkot kā masu kultūras rašanās un attīstības laika posmu. Kā norāda A. Rubenis, 20. gadsimts kļuva skaidrs, ka to vislabāk izteic, tās mākslas formas, kuras tas bija pats sev radījis.

Pasaule bija kļuvusi vizuāli redzamāka un vairāk dokumentēta nekā jebkad agrāk, tā bija kļuvusi kā reportāžas un kameras māksla (Rubenis, 2004). Minētais neapšaubāmi ietekmēja starpkultūru attiecības.

Masu kultūras sabiedrībai raksturīgas trīs galvenās masveidīguma formas, kuras atklātas 2. tabulā:

Tab. nr.2

N.p.k	Masveidīguma formas
.	
1.	Preču masveida ražošana
2.	Preču masveida patēriņš
3.	Labi funkcionējoši masu saziņas līdzekļi

Masu kultūras izplatības iemesli ir saistāmi ar ikvienam cilvēkam būtisku jomu skaršanu un vienkāršotu atbilžu saņemšanu uz ikviena dzīves nozīmīgiem jautājumiem, vēlēšanās pēc iespējas lielāku baudu saņemt no dzīves, līdz ar to tika izveidoti milzīgi kinoteātri, kuri, kā norāda A. Rubenis līdzinājās sapņu pilīm, kur laiku nosita jaunie un vecie, jo kinobiļetes bija samērā lētas.

Laikmetu var raksturot arī kā lielo ekrānu laikmetu. A. Rubenis norāda, ka 30. gadu beigās uz katru britu, kas pirka ikdienas laikrakstu, bija divi, kas pirka kinobiļeti. Cilvēki aizrāvās ar:

- sportu,
- mūziku,
- dejām,
- spēlēm,

tādējādi veicinot izklaides industrijas attīstību.

Arī lēto gramofonu sērijveida ražošana izraisīja būtiskas izmaiņas populārās mūzikas jomā.

Popularitāti ieguvušās jomas masu kultūras veidošanās procesā

Tab. nr. 3

<i>Kino</i>	Detektīvi Westerni Mīlas melodrāmas Komēdijas Multiplikācija
<i>Izdevniecība</i>	Detektīvi Laikraksti
<i>Sports</i>	Futbols Velosacīkstes Basketbols Teniss Vieglatlētika Bokss Autosacīkstes Aviosports Izpletņlēcšana
<i>Mūzika, dejas</i>	Šlāgers Hitparādes Regtains Fokstrots Čarlstons Džezs
<i>Radio</i>	Mūzika Lugas Ziepjū operas Jaunākās ziņas

Īpaši raksturīga iezīme masu kultūrā ir tā saucamais ***zvaigžņu kults***, kuru pastiprināja laikraksti, radio un citi izdevumi.

Masu kultūras veidošanās procesā izdotās grāmatas, radītie skaņdarbi pārsvarā apmierināja masveida pieprasījumu un nebija mākslinieciski augstvērtīgi produkti.

Kā atzīmē pētnieki – nopietna, profesionāla māksla attālinājās no masu publikas un kļuva elitāra.

Mākslai, kas gribēja gūt panākumus, vajadzēja rēķināties ar plašām masām nekā tradicionālo gaumi.

Masu kultūras strauja attīstība attiecināma uz 20. gadsimta 50. un 60. gadiem. Kultūras vēstures pētniece J. Jermolajeva masu kultūru raksturo: kā plaši pieprasītu mākslu, kas gūst

iespējami lielu masu publikas atsaucību, un tai vairāk vai mazāk tuvas parādības. Pie tādām ir pieskaitāma:

* *piedzīvojumu,*

* *fantastikā un*

* *bulvāru literatūra,*

* *analoģiski izklaidējošie kinožanri,*

* *popmūzika,*

* *dažādi sarīkojumi,*

* *konkursi un šovi (no politiskiem un sporta pasākumiem līdz erotiskiem priekšnesumiem) utt.*

Tie ir domāti galvenokārt izklaidei, un noteicošais kvalitātes kritērijs ir komerciāli panākumi” (Jermolajeva, 2002., 160.lpp)

20. gadsimta 50. – 60. gadu populārākās jomas

Tab. nr. 4

<i>Izdevniecība</i>	Spiegu romāni Detektīvi Mīlas romāni Šausmu romāni Zinātniskā fantastika Bestselleri
<i>Kino</i>	Tab nr. 3 minētie <i>Galvenie varoņi:</i> vampīri, briesmoņi, mutanti, gigantiski pērtiķi, ķirzakas, citplanētiešu monstri, u.c.
<i>Mūzika</i>	Čača Rokenrols Tvists Šeiks

Pārmaiņas 50. – 60. gados ir saistāmas ar masu informācijas un komunikācijas līdzekļu jeb masu mediju turpmāko attīstību.

Par vienu no izplatītāko masu kultūras izplatītāju kļuva televīzija ar mūzikas pārraidēm, sarunām, seriāliem.

Seriāli ne tikai negatīvi ietekmēja, jo varēja skatīt TV piedāvātajos seriālos arī:

- uzticību,
- godīgumu,
- mērķtiecību,
- uzupurēšanos, lai gan, protams, šeit saskatāmi vērtībizpratnes veidošanās standarti un vienkāršota komunikācija ar citiem sabiedrības locekļiem un tautu pārstāvjiem.

Joprojām nozīmīga bija kinomāksla, N. Naumanis to raksturo šādi: „*Pateicoties tētim Karlo – Disnejam, kinomāksla pārņēma visus tos neiespējamus formas mutācijas paveidus, kas līdz tam bija iespējami tikai uz papīra. Tieši Disneja multenēs aizsākās varoņu sadistiska spīdzināšana, kad tika ignorētas jebkuras bioloģiskās dzīvu būtņu transformēšanās iespējas, - zaķi pārtapa plāceņos, cilvēku un zvēriņu miesas varēja staipt kā gumiju utt. Atcerieties jebkuru filmu par Mikipeli, un jums taps skaidrs, no kurienes izlien īsti sadisti. Tas, kas notiek dzīvajā kino, ir tikai maigi pumpuriņi. Bet ar digitālo kompjūterefektu invāziju, šķiet kino vairs nav nekā neiespējama. Turklāt jāatceras, ka 60.gados sākusies, popkultūras nostiprināšanās iegūst monstrozus apmērus un tas, kas agrāk tika uzskatīts par otršķirīgu (piemēram, komikss), tagad ir vērā ņemams fenomens „ (Naumanis,2009.,17.lpp.)*

A. Priedītis norāda, ka pastāv arī viedoklis, ka masu kultūras rašanos, galvenokārt, veicināja demogrāfiskais faktors: iedzīvotāju skaita straujais pieaugums. Precīzs Zemes iedzīvotāju skaits 2007. gada 1. janvārī bija 6 miljardi 589 miljoni 115 tūkstošu 982 cilvēki.

No statistikas viedokļa katru sekundi pasaulē dzimst 2,6 cilvēki, kas nozīmē, ka nedēļā dzimst vairāk kā pusotrs miljons cilvēku, bet gada laikā – vairāk kā 80 miljoni, raksta *Newsru*.

7 miljardu robežu cilvēce pārsniegs pēc sešiem gadiem. Tādējādi Zemes iedzīvotāju skaits pēdējo 100 gadu laikā ir gandrīz dubultojies. 98% pašreizējā pieauguma veido jaunattīstības valstis, tiesa gan lielākajā daļā no tām valda nabadzība.

Kā prognozē ANO speciālisti, ap 2025. gadu uz planētas dzīvos 7,9 miljardi cilvēku, bet vēl pēc 25 gadiem - 9,1 miljards.

(<http://www.tvnet.lv/zinas/arvalstis/259927>)

Uz Zemes pašlaik dzīvo nedaudz vairāk nekā 6 miljardi cilvēku. Ja tie visi patērētu tikpat daudz dabas resursu, cik amerikāņi, tad būtu nepieciešami 58 miljardi hektāru zemes, kas 6 reizes pārsniedz pieejamos resursus. Līdz ar to būtu vajadzīgas 6 planētas Zeme, lai apmierinātu visas šīs vajadzības.

Demogrāfiskās situācijas izmaiņu rezultātā globalizācijas procesā, kā norāda A. Priedītis sāka ieviesties šāda terminoloģija:

- masu cilvēks,
- masu kultūra,
- masu sabiedrība,
- kultūras bojāeja,
- vēstures gals,
- kultūras noriets.

Izmantojot zinātniski pētnieciskās metodes pasaulē tiek risināta demogrāfiskā pāreja, kura ilgs līdz 2050. gadam,... „kad kultūrā atkal sāks dominēt kvalitātes, bet nevis kvantitātes rādītāji” (Priedītis, 2006., 83.lpp)

Saistoša informācija Latvijas kontekstā: (J. Brizga. Pasaki man, cik liela ir tava pēda... (http://www.politika.lv/temas/vide_un_ilgtspeja/15070/)

Ekoloģiskā pēda (Ekoloģiskās pēdas koncepciju un aprēķina metodiku ir izstrādājuši Viljams Rīss (*William Rees*) un Global Footprint Network direktors Matiss Vekerneidžels (*Mathis Wackernagel*) laika posmā no 1990-1994.gadam. Pašlaik ir izstrādātas vairākas metodikas variācijas, kas regulāri tiek uzlabotas un pilnveidotas) ir kļuvusi par vienu no veiksmīgākajiem mēģinājumiem rast integrētu vides ilgtspējības indikatoru.

Pašlaik ekoloģiskā pēdas rādītājs visā pasaulē tiek plaši izmantots kā komunikāciju līdzeklis, lai skaidrotu vides ilgtspējību.

Ekoloģiskā pēda ir arī iekļauta Šveices, Apvienoto Arābu Emirātu, Japānas, Beļģijas, Ekvadoras un Francijas oficiālo ikgadējo statistikas ziņojumu krājumā un tiek uzskatīta par alternatīvu iekšzemes kopproduktam, kas bieži vien tiek uzskatīts par galveno attīstības rādītāju valstī.

Kā norāda J. Brizga, Latvijai, izvirzot savas attīstības prioritātes un izstrādājot plānus, būtu jāņem vērā arī:

- sabiedriskās apziņas veidošana, uzlabojot un integrējot vides izglītību un nodrošinot iedzīvotājus ar informāciju, kas veicinātu vides procesu izpratni starpvalstu līmenī, taču šis ir jautājums *par dzīvesveidu, par vērtību maiņu.*

Cilvēka raksturojums Masu kultūras sabiedrībā:

1. Cilvēks zaudē savu individualitāti;
2. Cilvēki līdzinās viens otram.;
3. Cilvēks kļūst atkarīgāks no apkārtējiem sabiedrības locekļiem;
4. Bailes par brīvību;
5. Pašpietiekamība;
6. Patērēšana, nespēja būt radošam;
7. Cilvēks orientējas uz izklaidi;
8. Pakļaušanās vispārpieņemtajām normām un stereotipiem;
9. Neiecietība pret svešu viedokli;
10. Cēlsirdības un vīrišķības trūkums.

Starpkultūru attiecības ietekmē masu kultūras veidošanos sekmējošie faktori:

- **globalizācijas procesi;**
- **informatīvās un komunikāciju telpas attīstība,**
- **vispārinātas informācijas nodošana, kura saprotama visu slāņu sabiedrības uztveres līmenim;**
- **politiskās ideoloģijas ietekme, manipulējot ar masu psiholoģiju.**

Tas nes līdz varas iegūšanas un saglabāšanas jautājumus, ietekmējot sabiedrības masu domāšanu.

Starpkultūru attiecību veidošanās procesā masu kultūrai raksturīgākās pazīmes:

- **starptautisks skatījums;**
- **pieejamība un saprotamība visiem sabiedrības slāņiem;**
- **mākslinieciskā vērtība ir mazāka nekā elitārās kultūras produktu radītās mākslinieciskās vērtības;**
- **veidojas liela masa lietpratēju un pazinēju auditorija sabiedrībā.**

Masu un elitārās kultūras salīdzinājums

Zinātnieks V. Pivojevs savos pētījumos vērs uzmanību, ka nereti populārā kultūra un masu kultūra tiek izprasta kā sinonīmi. Tanī pat laikā, nozīmīgi ir iepazīties ar G. Ašina izstrādāto salīdzinājumu:

Tab. nr. 5 (Pivojevs, 2009., 361. lpp.)

Masu kultūra	Populārā kultūra	Elitārā kultūra
Primitīva, sekla	Sarežģīta	Izsmalcināta, dziļa
Viens skatījums - vienveidība	Pakļaujas interpretācijām	Daudzšķautnaina
Neorģināla	Pietiekams oriģinalitātes līmenis	Augsts oriģinalitātes līmenis
Saldi meli	Gandrīz patiesība	Atklāsme
Orientācija uz neattīstītu gaumi un mazizglītotu iedzīvotāju daļu	Orientācija uz vairāk attīstītu gaumi un iedzīvotāju daļu	Orientācija uz profesionālu un dziļu gaumi
Orientācija uz vienveidīgu auditoriju	Tiek ņemtas vērā dažādas gaumes	Orientācija uz specializētu auditoriju
Nemākslinieciskums, kič	Pietiekams estētiskais līmenis	Augsts estētiskais līmenis

Līdz ar to populārā kultūra ieskicē vidusceļu no masu kultūras uz elitāro kultūru. Masu kultūra un elitārā kultūra atrodas nepārtrauktās mijattiecībās un to robežšķirtne zūd.

Runājot par masu cilvēku ir jāņem vērā šādi jēdzieni: „*pūlis*”, „*tauta*”, „*masa*”.

Starpkultūru attiecību turpmākai attīstībai attīstībai var izdalīt šādus nozīmīgus aspektus:

- **dziļu profesionalitāti un atbildību citu pasaules kultūru apgūšanā;**
- **etniskās kultūras saglabāšanu sava „es” apliecināšanā;**
- **reģionālās kultūras attīstība kopsakarā ar:**
  - **dabu,**
  - **kultūru dialogu,**
  - **etnisko komponentu saglabāšanu.**

Draudi:

palielinās iespēja manipulēt ar sabiedrisko apziņu - priekšvēlēšanu kampaņas, reklāma, ideoloģiskā propaganda.

Tendences:

Starpkultūru attiecību veidošanās procesā Masu kultūra sekmē - valstu nacionālo atšķirību izlīdzināšanos.

Elitārās un populārās kultūras tuvināšanās īpaši atklājas 20. gadsimta pēdējos gados. Situāciju mūsdienās raksturo pētniece E. Buceniece darbā „**Saprāts nav ilūzija**”, kurā iezīmē tendenci – ne vairs pretstatīt (*masu un elites pretnostatījums*), bet gan apvienot, integrēt dažādās nostādnes, lai labāk izmantotu sabiedrības intelektuālās un cilvēciskās spējas starpkultūru dialoga veidošanā.

Izmantotā literatūra:

1. *Ideju vārdnīca*. 1999., Rīga, Zvaigzne ABC, 659 lpp.
2. Jaunsudrabiņš J. *Glezniecība no 15. februāra līdz 15. martam* // Kopdarbība. – 1920. – nr.16 – 126.lpp.)
3. Jermolajeva J., Jermolajevs J., Mūrnieks A. *Kultūras vēsture. XX gadsimts*. R.: RaKa, 2002. – 326 lpp.
4. Kamings R. *Lielie meistari : 50 gleznotāju dzīvesstāsti viņu daiļrades spogulī* / Roberts Kamings ; no angļu val. tulk. Kristiāna Ābele ; [red. Ilze Sausiņa]. - Rīga : Zvaigzne ABC, 2000. - 112 lpp.
5. Kleins A. *Kultūrpolitika*. Rīga, Jāņa Rozes apgāds, 2008. – 256 lpp.
6. Lī Ralfs Filips, Lerner Roberts, Mičens Stendišs, Berns, Edvards Makneils *Pasaules civilizācijas*. Rīga, RaKa, 2000., 434 lpp.
7. Naumanis N. *Kultūrnieze*. R.: SIA „Dienas Grāmata”, 2009., 278 lpp.
8. Priedītis A. (2003) *Ievads kulturoloģijā. Kultūras teorija un vēsture*. Daugavpils, A.K.A., 227 lpp.
9. Priedītis A. (2006.).*Kultūru dialogs: interkulturālās komunikācijas vēsture un teorija*. R.: Pasaules kultūru fonds, 259 lpp.
10. Rifkins Dž. *Jaunās ekonomikas laikmets: kāpēc jūs tērējat vairāk, bet jums pieder mazāk*. Rīga;Jumava, 2004., 279 lpp.
11. Rubenis A. 20. GADSIMTA KULTŪRA EIROPĀ. R.: Zvaigzne ABC, 2004.,455 lpp.

12. Rīgas mākslinieku grupas izstādes katalogs. – Rīga, 1920.
13. Skalbe K. *Kopoti raksti*. – R. : J. Roze, 1939.
14. Vipers B. Rīgas mākslinieku grupas izstāde. // Daugava. – 1933. – Nr.6 – 567. lpp.
15. Пивоев В.М. *Философия культуры*. 3-е изд., Гаудеамус, 2009, 426 lpp.
16. http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Rr5fpFZd-JoJ:www.iac.edu.lv/starpkulturu_dialogs/augusts.htm+starpkulturu+attiecibas+sabiedriba&c
17. http://www.turiba.lv/uploaded_files/Mig_Komm/Intercultural_education.pdf

Elektroniskie resursi:

1. <http://visc.gov.lv/saturs/vispizgl/metmat/kulturologija.pdf>
2. http://www.politika.lv/temas/vide_un_ilgtspeja/15070/

Papildus materiāli mācību stundas sagatavošanai:

- <http://www.youtube.com/watch?v=Hp-OffypvpE> - Popular Culture Perpetuates the Hegemony of Capitalism
- <http://www.youtube.com/watch?v=q1nSU7mZUz0> - So... You Wanna Talk Pop Culture? Fine!
- <http://www.youtube.com/watch?v=7Jba5HsWDsA&feature=related> - Teaching World History through Popular Culture
- http://www.youtube.com/watch?v=pp4A0_slYvA -The Arrivals part 22 - Our Satanic Pop Culture - Best documentary
- <http://www.youtube.com/watch?v=bgsj3D9WWAw> - Popular Culture - Rap
- <http://www.youtube.com/watch?v=DtP7Y05rTns&feature=related> - Talking about Popular Culture 2
- <http://www.youtube.com/watch?v=XuybI8u38Ss> - British Popular Culture of the 1980s
- http://www.youtube.com/watch?v=hU_Syu_2DSw -Matt Foley tries some pop culture references
- http://www.youtube.com/watch?v=lz_UVfNdUV4 - high art : low art
- <http://www.youtube.com/watch?v=FhvcwmpaR2A&feature=related> - High Art Versus Low Art for ETEC 531
- <http://www.youtube.com/watch?v=M7AM3wQ440w&feature=related> Tina and Stef high, low, mass, popular, folk, culture
- http://www.youtube.com/watch?v=sQvNcr_HeBM - Performance at Irvine and Beckman High Culture Show '08 6Pak
- http://www.youtube.com/watch?v=gsX_FnBgbvw&feature=PlayList&p=FD31240455600D8F&playnext_from=PL&index=0&playnext=1 - Manos Hadjidakis - To hamogelo tis Tzokontas (part 1)

